

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

§	σ.
1. Το θέμα εισάγεται σε τρεις ενότητες: έκφραση πρόθεσης για το μέλλον, εμπρόθετη πράξη και πρόθεση στην πράξη.	25
2. Απορρίπτεται η διαισθητική κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στην «πρόβλεψη» και την «έκφραση πρόθεσης» ως θεμέλιο για μια φιλοσοφική εξήγηση των εκφράσεων πρόθεσης. Η πρόβλεψη ορίζεται έτσι ώστε να περιλαμβάνει εντολές και εκφράσεις πρόθεσης, καθώς και εκτιμήσεις του τι θα συμβεί στο μέλλον. Το ψεύδος των εκφράσεων πρόθεσης στον στιγμιαίο μέλλοντα (α) ως ψέμα και (β) ως ψεύδος επειδή η πρόθεση δεν εκτελείται.	26
3. Η χρησιμότητα του να εξετάσουμε τη λεκτική έκφραση της πρόθεσης για το μέλλον προκειμένου να αποφευχθούν διάφορα αδιέξοδα. Το ανώφελο μιας ενδοσκοπικής εξήγησης της πρόθεσης. Οι εκφράσεις προθέσεων διακρίνονται από τις εκτιμήσεις για το τι θα συμβεί στο μέλλον με βάση τη δικαιολόγηση, αν υπάρχει, που δίνεται γι' αυτές.	33
4. Υπάρχουν, άραγε, δηλώσεις της μορφής «Η Α προτίθεται να κάνει το Χ» που να μπορούν να γίνουν με αρκετή βεβαιότητα; Οι περιγραφές των πράξεων ενός ανθρώπου συχνά αποτελούν περιγραφές που μπορούν να αντικατασταθούν με το «Χ» στο «Η Α προτίθεται να κάνει το Χ» δίχως να αλλοιώνεται η αλήθεια. Λόγοι για τους οποίους υποθέτουμε ότι ένας άνθρωπος είναι η μόνη αυθεντία ως προς τις δικές του προθέσεις.	36

5. Οι εμπρόθετες πράξεις ορίζονται ως εκείνες στις οποίες βρίσκει εφαρμογή μια ορισμένη σημασία του ερωτήματος «Γιατί;». Δυσκολία να ορίσουμε τη σχετική σημασία και κίνδυνος φαύλου κύκλου στο πώς εξηγούμε τον «λόγο για πράξη» και την «πράξη». Το «Έριξα το φλιτζάνι από το τραπέζι επειδή ξαφνιάστηκα» αποτελεί μια απάντηση στο ερώτημα «Γιατί;» αναφορικά με κάτι που έγινε. 39
6. Το ερώτημα «Γιατί;» απορρίπτεται όταν δίνουμε την απάντηση «Δεν ήξερα ότι το έκανα αυτό». Η ίδια πράξη μπορεί να έχει πολλές περιγραφές, σε κάποιες από τις οποίες το δρων υποκείμενο ξέρει τι κάνει και σε κάποιες άλλες δεν ξέρει. 42
7. Το ερώτημα και πάλι απορρίπτεται όταν η πράξη είναι ακούσια· εισάγοντας όμως εδώ την έννοια του ακούσιου αντιμετωπίζουμε ως λυμένο το ίδιο το πρόβλημα που εξετάζουμε. Οι δυσκολίες της έννοιας «ακούσιο». 44
8. Η «μη παρατηρησιακή γνώση» εισάγεται ως π.χ. η γνώση που έχει κανείς για ορισμένες από τις δικές του κινήσεις. Υπάρχει επίσης μη παρατηρησιακή γνώση του αιτίου μιας κίνησης, όπως όταν λέω γιατί ξαφνιάστηκα. Μπορούμε να ορίσουμε μια κατηγορία ακούσιων κινήσεων, χωρίς να κάνουμε λήψη του ζητουμένου, ως εκείνη την κατηγορία των κινήσεων που είναι γνωστές χωρίς παρατήρηση αλλά όπου δεν υπάρχει το περιθώριο για μη παρατηρησιακή γνώση της αιτιότητας: π.χ. ο μυϊκός σπασμός που ενίοτε έχει κανείς καθώς τον παίρνει ο ύπνος. 46
9. Υπό μία σημασία του ερωτήματος «Γιατί;», η απάντηση κάνει αναφορά σε τεκμήρια· αλλά αν σε ένα ερώτημα «Γιατί;» για μια πράξη η απάντηση δεν κάνει αναφορά σε τεκμήρια, αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι δίνει έναν λόγο για πράξη. Οι περιπτώσεις στις οποίες ήταν δύσκολο να διακρίνουμε μια αιτία από έναν λόγο αποδεικνύεται ότι είναι εκείνες στις οποίες υπάρχει μη παρατηρησιακή γνώση της αιτιότητας. 50

10. Αυτό το είδος αιτιότητας ονομάζεται «νοητική αιτιότητα». Οι νοητικές αιτίες πρέπει να διακρίνονται από τα κίνητρα των πράξεων και τα αντικείμενα των συναισθημάτων. 51
11. Και επίσης από τις προθέσεις με τις οποίες ένα άτομο ενεργεί, ακόμη και αν αυτές εκφράζονται με τη μορφή «Ήθελα...». Η νοητική αιτιότητα δεν είναι καθαυτή σημαντική, αλλά είναι σημαντικό να γίνονται αυτές οι διακρίσεις. 52
12. Οι φιλόσοφοι έχουν διαχωρίσει αυστηρά τα κίνητρα από τις προθέσεις και τα έχουν περιγράψει ως αιτίες. Στην καθημερινή ζωή, το κίνητρο και η πρόθεση δεν διακρίνονται τόσο αυστηρά μεταξύ τους· το «κίνητρο» όμως συνιστά έννοια ευρύτερη από την «πρόθεση». Ένα κίνητρο είναι κάθε άλλο παρά αιτία. 54
13. Ανάμεσα στα κίνητρα που δεν είναι προθέσεις για το μέλλον μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ των στραμμένων-προς-τα-πίσω κινήτρων, όπως η εκδίκηση (Τον σκότωσα επειδή σκότωσε τον αδελφό μου), και των κινήτρων-εν-γένει (Το έκανε από φιλία). Το κίνητρο-εν-γένει μπορεί επίσης να ονομαστεί «ερμηνευτικό» κίνητρο. 57
14. Τι διακρίνει τα στραμμένα-προς-τα-πίσω κίνητρα από τις νοητικές αιτίες; Στα κίνητρα εμπλέκονται οι έννοιες του καλού και του κακού. 60
15. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η διάκριση μεταξύ νοητικής αιτίας και λόγου δεν είναι αυστηρή — π.χ. «Το άφησα κάτω επειδή μου το είπε». 63
16. Σύνοψη των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής. 65
17. Το ερώτημα «Γιατί;» δεν απορρίπτεται όταν η απάντηση είναι π.χ. «Χωρίς ιδιαίτερο λόγο» ή «Δεν ξέρω γιατί το έκανα». Εξέταση της τελευταίας απάντησης. 66

18. Το γεγονός ότι η απάντηση «Χωρίς ιδιαίτερο λόγο» είναι μια πιθανή απάντηση στο ερώτημα «Γιατί;» για μια πράξη, δεν σημαίνει ότι η απάντηση αυτή έχει πάντοτε νόημα. Αλλά όταν λέμε ότι δεν έχει νόημα, εννοούμε ότι δεν μπορούμε να καταλάβουμε τον άνθρωπο που τη δίνει και όχι ότι «μια μορφή λέξεων αποκλείεται από τη γλώσσα». Το ερώτημα «Γιατί;» προσδιορίζεται ως ένα ερώτημα που αναμένει απάντηση εντός του εύρους που έχουμε περιγράψει, εύρος που χρησιμοποιούμε για να ορίσουμε την κατηγορία των εμπρόθετων πράξεων. 69
19. Ονομάζοντας μια πράξη εμπρόθετη, δεν αναφερόμαστε σε κάποιο πρόσθετο χαρακτηριστικό που τη συνοδεύει τη στιγμή που γίνεται. Απόδειξη αυτής της θέσης μέσω της υπόθεσης ότι υπάρχει ένα τέτοιο χαρακτηριστικό. 71
20. Συζήτηση του κατά πόσο οι εμπρόθετες πράξεις θα εξακολουθούσαν να έχουν το χαρακτηριστικό του εμπρόθετου, αν δεν υπήρχε η έκφραση πρόθεσης για το μέλλον ή η περαιτέρω πρόθεση με την οποία κανείς πράττει. Αν η μόνη απάντηση ήταν: «Χωρίς ιδιαίτερο λόγο», τότε δεν θα υπήρχε ούτε το ερώτημά μας «Γιατί;» ούτε εμπρόθετη πράξη. 75
21. Κριτική της αριστοτελικής απόδειξης για την ύπαρξη ενός τελικού αιτίου για τις ανθρώπινες πράξεις. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε τώρα να αντιληφθούμε ότι πρέπει να υπάρχουν αλυσίδες λόγων για πράξη αν είναι να υπάρξει καν εμπρόθετη πράξη. 81
22. Συζήτηση για την πρόθεση με την οποία, όταν αυτή αναφέρεται σε κάτι μελλοντικό. Για να μπορέσουμε να ισχυριστούμε ότι ένα δρων υποκείμενο πράττει το Φ προκειμένου να συμβεί το Ψ, πρέπει το ίδιο το υποκείμενο να θεωρεί ασύμβατη την αναγνώριση ότι «Αν, όμως, συμβεί το Φ, το Ψ δεν θα συμβεί» με το ότι έχει αυτή την πρόθεση στην πράξη. 82

23. Υπάρχει, άραγε, μια περιγραφή που να αποτελεί την περιγραφή μιας εμπρόθετης πράξης, όταν λαμβάνει χώρα μια εμπρόθετη πράξη; Προκειμένου να εξεταστεί το ερώτημα, επινοείται ένα παράδειγμα: ένας άνθρωπος ο οποίος κινεί το χέρι του αντλώντας νερό για να αναπληρώσει την παροχή νερού ενός σπιτιού για να δηλητηριάσει τους κατοίκους και ο οποίος ταυτόχρονα κάνει κι άλλα πράγματα με το χερούλι της αντλίας. Οποιαδήποτε αληθής περιγραφή αυτού που κάνει η οποία πληροί τα κριτήριά μας είναι περιγραφή εμπρόθετων πράξεων. Υπάρχουν, άραγε, τόσες πράξεις και τόσες προθέσεις όσες και οι περιγραφές αυτού του είδους; 86
24. Δυσκολίες. Αν η πρόταση «Ο άνθρωπος δηλητηριάζει τους κατοίκους» είναι μία από αυτές τις περιγραφές, τότε πότε το κάνει αυτό; Πώς αποτελεί πράξη δηλητηρίασης των κατοίκων το να κινεί το χέρι του πάνω-κάτω; 93
25. Έστω ότι ο άνθρωπος γνωρίζει ότι το νερό θα δηλητηριάσει τους κατοίκους, αλλά λέει «Δεν με ένοιαζε αυτό, έκανα απλώς τη δουλειά μου, αντλούσα». αυτή η απάντηση δεν εμπίπτει στο φάσμα των απαντήσεων στο ερώτημα («Γιατί;») με το οποίο έχουμε ορίσει την εμπρόθετη πράξη. Μπορεί κανείς, άραγε, να καθορίσει τις προθέσεις του μόνο στη βάση τού ποιες λέει ο ίδιος ότι είναι; Το ενδιαφέρον των προθέσεων ενός ανθρώπου, ξέχωρα από το τι έκανε στην πραγματικότητα. 95
26. Απάντηση στις ερωτήσεις της § 23. Η σειρά Α-Δ: δηλαδή, η σειρά των περιγραφών μιας πράξης ως εμπρόθετης, τέτοια που για κάθε όρο της σειράς να μπορούμε να πούμε ότι είναι μια πρόθεση μέσα στην πράξη όπως αυτή περιγράφεται από τον προηγούμενο όρο, και που ο τελευταίος όρος να αποτελεί μια πρόθεση της πράξης όπως αυτή περιγράφεται από τον πρώτο ή από οποιονδήποτε ενδιάμεσο όρο. 101

27. Άραγε, υπάρχει ποτέ το περιθώριο για ένα εσωτερικό ενέργημα πρόθεσης, το οποίο πραγματικά να καθορίζει το τι συμβαίνει ή δεν συμβαίνει υπό τον τίτλο «το τάδε είδος πράξης»; 104
28. Περαιτέρω διερεύνηση της μη παρατηρησιακής γνώσης. Γνώση των δικών μας εμπρόθετων πράξεων — μπορώ να πω τι κάνω χωρίς να κοιτάξω να δω. 108
29. Δεν πρέπει όμως, άραγε, να υπάρχουν δύο αντικείμενα γνώσης — αυτό που («κάνω»), δηλαδή η πρόθεσή μου, και αυτό που πραγματικά λαμβάνει χώρα, το οποίο μπορεί να δοθεί μόνο μέσω παρατήρησης; Φιλοσοφικές θεωρήσεις της βούλησης και της πρόθεσης που έχουν προκύψει από αυτό το πρόβλημα. 112
30. Ένα παράδειγμα για να αποδείξουμε ότι είναι λανθασμένη η απόπειρα να μεταθέσουμε την πραγματική πρόθεση ή το ενέργημα της βούλησης πίσω σε κάτι από το οποίο ξεκινούν οι κινήσεις που λαμβάνουν χώρα στη συνέχεια. 116
31. Προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος με το να συγκρίνουμε τα γεγονότα που μπορούν να διαψεύσουν μια δήλωση εμπρόθετης πράξης με τα γεγονότα που μπορούν να καταστήσουν άνευ αντικρίσματος μια εντολή. Ανεπάρκεια αυτής της λύσης. 118
32. Παράδειγμα ανθρώπου με μια λίστα για ψώνια: η σχέση της λίστας αυτής με τα πράγματα που αγοράζει και η σχέση των πραγμάτων που αγοράζει με τη λίστα που φτιάχνει ένας ντετέκτιβ που τον παρακολουθεί. Ο χαρακτήρας μιας ασυμφωνίας ανάμεσα στη λίστα και στο τι αγοράζεται στις δύο περιπτώσεις. Υπάρχει «πρακτική γνώση» με την έννοια της αρχαίας και της μεσαιωνικής φιλοσοφίας; 119
33. Η έννοια αυτή μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο αν κατανοήσουμε πρώτα αυτό που ο Αριστοτέλης ονόμασε «πρακτικό λογισμό». Ο πρακτικός συλλογισμός δεν είναι μια μορφή απόδειξης του τι πρέπει να κάνω. Είναι διαφορετικό είδος

- συλλογισμού από τον αποδεικτικό συλλογισμό, αλλά αυτό έχει παρανοηθεί στους νεότερους χρόνους. 122
34. Οι πρακτικοί συλλογισμοί δεν περιορίζονται σε αυτούς που φαίνονται παράλληλοι με τους αποδεικτικούς συλλογισμούς. Η αφετηρία για έναν πρακτικό συλλογισμό είναι κάτι που θέλει κανείς και η πρώτη προκειμένη αναφέρει κάτι που θέλει κανείς. 131
35. Εμφάνιση αξιολογικών όρων στην πρώτη προκειμένη των πρακτικών συλλογισμών που δίνει ο Αριστοτέλης. Δεν αποτελεί ένδειξη πρακτικού λογισμού κάθε δήλωση που αναφέρει ένα λόγο για πράξη. Το «Θέλω» ορθώς δεν εμφανίζεται στις προκειμένες, αλλά η πρώτη προκειμένη πρέπει να αναφέρει κάτι που θέλει κανείς. 133
36. Με την έννοια του «Θέλω» που μας ενδιαφέρει εδώ, το «X» στο «Η Α θέλει το X» δεν εκτείνεται σε όλα τα περιγράψιμα αντικείμενα ή σε όλες τις περιγράψιμες καταστάσεις πραγμάτων. Η θέληση και η αισθητηριακή γνώση δεν μπορούν να περιγραφούν ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Το πρόβλημα του να θέλει κανείς μια σύζυγο, και, γενικά, το πρόβλημα του να θέλει κανείς εκείνο που κι ο ίδιος δεν υποθέτει καν ότι υπάρχει ακόμα. 138
37. Αν κάποιος θέλει κάτι, μπορεί πάντα να του γίνει η ερώτηση για ποιο λόγο ή από ποια άποψη είναι αυτό επιθυμητό· έως ότου δώσει έναν χαρακτηρισμό που να δείχνει το επιθυμητό του πράγματος. 144
38. Το ερώτημα «Για ποιο λόγο;» δεν έχει νόημα να τεθεί ως συνέχεια της σειράς αυτών των ερωτημάτων, άπαξ και δοθεί ένας χαρακτηρισμός που να δείχνει το επιθυμητό του πράγματος. Για να αποσαφηνιστεί αυτή η σκέψη χρησιμοποιείται ένα παράδειγμα: «Αρμόζει σε έναν Ναζί να περάσει την τελευταία του ώρα εξοντώνοντας Εβραίους». Αυτό δεν σημαίνει ότι ο πρακτικός συλλογισμός δεν μπορεί να προσβληθεί, εφόσον δεν ενέχει πλάνη. 148

39. Το γεγονός ότι απαιτείται ένας χαρακτηρισμός που να δείχνει το επιθυμητό του πράγματος δεν σημαίνει ότι κάποιος από αυτούς τους χαρακτηρισμούς είναι καταναγκαστικός όσον αφορά το να θέλει κανείς κάτι. Bonum est multiplex. 152
40. Συγκρίνουμε το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στο «θέλω» και το «καλό», από τη μια, με το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στο «κρίνω» και το «αληθές», από την άλλη. 155
41. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα του πρακτικού συλλογισμού είναι ότι το πράγμα που θέλει κανείς βρίσκεται σε απόσταση από τη συγκεκριμένη πράξη. 159
42. Το «παράλογο» της πλήρους ανάπτυξης των πρακτικών συλλογισμών. Το ζητούμενο είναι να περιγράψουμε, όχι το τι συμβαίνει (ψυχολογικά), αλλά μια τάξη πραγμάτων — την ίδια τάξη που περιέγραψα συζητώντας τι είναι «η εμπρόθετη πράξη». 161
43. Η αντίθεση ανάμεσα στο «Ο φούρνος καίει» και στο «Ο άνθρωπος πληρώνει τον λογαριασμό για το γκάζι»: η τεράστια φαινομενική πολυπλοκότητα του «κάνω» στην τελευταία περίπτωση. 163
44. Εξέταση του «Αν κάνω αυτό, θα συμβεί αυτό, αν κάνω εκείνο, εκείνο», ακολουθούμενο από πράξη: περιπτώσεις στις οποίες αυτό συνιστά, και περιπτώσεις στις οποίες δεν συνιστά, «πρακτικό λογισμό». 164
45. Η πρακτική γνώση θεωρούμενη ως η γνώση τού τι επιτελείται στην περίπτωση του ανθρώπου που διευθύνει ένα έργο χωρίς να το βλέπει. Πρόβλημα: πώς είναι γνώση αυτό, αν οι εντολές του δεν εκτελούνται; 166
46. Η περιγραφή ενός πράγματος ως, π.χ., το χτίσιμο ενός σπιτιού ή το γράψιμο στον πίνακα, χρησιμοποιεί την έννοια της ανθρώπινης πράξης, η οποία, όπως είδαμε, ορίζεται μέσω του ερωτήματός μας «Γιατί;». 167

47. Ο όρος «εμπρόθετη» σχετίζεται με μια μορφή περιγραφής συμβάντων. Η πρόθεση στα ζώα. 169
48. Πολλές περιγραφές συμβάντων που επιφέρουν οι άνθρωποι έχουν τη μορφή περιγραφών εκπληρωμένων προθέσεων. Διασαφήνιση της ιδέας της πρακτικής γνώσης. 174
49. Εξήγηση της «εκούσιας» πράξης. 178
50. Επιστροφή στην έκφραση πρόθεσης για το μέλλον. Όσα είπαμε για την πρόθεση σε μια πράξη που βρίσκεται σε εξέλιξη τώρα ισχύουν επίσης και για τη μελλοντική πρόθεση. Μια πρόβλεψη αποτελεί έκφραση πρόθεσης όταν σε αυτήν βρίσκει εφαρμογή το ερώτημά μας «Γιατί;». 180
51. Εξέταση του «Απλώς θέλω, αυτό είναι όλο» όσον αφορά μια έκφραση πρόθεσης για το μέλλον. 180
52. Το «Δεν πρόκειται να...» ως έκφραση πρόθεσης και το «Πρόκειται να...» ως έκφραση πεποίθησης. Περιπτώσεις στις οποίες ενδέχεται να εμφανιστούν μαζί. 183